

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Цекомир Влайков Воденичаров, дмн

Декан на ФОЗ при МУ - София

**НА ТРУДОВЕТЕ, ПРЕДСТАВЕНИ ПО КОНКУРС ЗА „ПРОФЕСОР”
В ОБЛАСТ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ 7. „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ”
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 7.4. „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ ”**

**НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ 03.01.53 ”СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА И
ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И ФАРМАЦИЯТА” ,**

**обявен от Медицински Университет – Плевен, Факултета по обществено здраве,
сектор „Медицинска статистика” на катедра „Социална и превантивна
медицина, медицинска статистика, педагогика и психология”, ДВ 37/29.04.2014 г.**

Съгласно Заповед 1485/15.07.2014 г. на Ректора на МУ - Плевен като външен член на научно жури своевременно прегледах подадените документи за академичната длъжност „професор” за катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” при ФОЗ на МУ - Плевен и констатирах следното:

Единствен кандидат е доц. Петкана Ангелова Христова, дм

I. ОБЩИ СВЕДЕНИЯ

Петкана Ангелова Христова завършва Икономически техникум „Васил Левски” - Монтана през 1967 г. През 1971 г. завършва висше образование по икономика във ВФСИ „Димитър А. Ценов” – Свищов. През 1982 г. има призната специалност по „Икономика на здравеопазването”, а през 2007 г. – призната специалност по „Медицинска информатика и здравен мениджмънт”. През 1988 г. успешно защитава дисертация на самостоятелна подготовка „Изучаване на предявените потребности на населението в Плевенски окръг от болнична помощ” и придобива образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”. През 2004 г. придобива научното звание „Доцент” по същата специалност. В съответствие на образователния и научен ценз последователно работи като икономист и главен счетоводител (1971-1977), асистент, старши и главен асистент в катедра „Социална медицина” на ВМИ-Плевен (1977-2004), доцент в катедра „Здравен мениджмънт” на ФОЗ при МУ-София (2004-2005), доцент, ръководител сектор „Медицинска статистика” в катедра „Социална медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” към ФОЗ при МУ – Плевен от 2005 г. – два мандата до момента.

Доц. Христова е реализирала множество специализации и квалификации, съобразно изпълняваните длъжности и поетите отговорности в следните направления: „Основи на педагогиката”; Сертифициран експерт по оценяване и акредитация на лечебни заведения; „Системи за управление на качеството (БДС EN 9001:2001); „Вътрешни одитори” (БДС EN ISO 19011:2004); ”Обучение в комуникативни умения”; „Основи на компютърните технологии с използване на Windows и MS Office; „Съвременни дидактически технологии”; „Комуникативен английски език за медицински цели”; „Доцимология”; „Приложение на компютрите в медицината и здравеопазването”; Повишаване на педагогическата квалификация на научно-преподавателските кадри” и „Медицинска статистика”.

Доц. Христова има реализирана богата общественно-полезна дейност като член на: комисия за атестиране на научно-преподавателските кадри на МУ-Плевен от 2006 г. до момента; университетска комисия по оценяване и акредитация от 2006 г. до момента; комисии по акредитация на лечебни заведения от 2009 г. до момента; комисия по оценяване и акредитация на ФОЗ от 2009 г. до момента; комисия по оценяване и акредитация на специалностите „Медицински лаборант” и „Рентгенов лаборант”, 2011 г. до момента.

Награди и признания има за принос в развитието на факултет „Обществено здраве” в МУ-Плевен – 2010 г.; за 65-години от създаването на Съюза на учените в България – 2009 г. и за заслуги към университета – МУ-Плевен – 2009 г.

Доц. Христова е с лични качества и достойства, които изключително ѝ помагат в професионалната дейност: добре и отлично владее английски и руски език; има много добри компютърни компетентности и отлични умения за работа с всички видове офис – техника. Високите морални качества - коректност, професионализъм, работа в екип и колегиалност бележат работата ѝ с колегите.

II. НАУЧНА ДЕЙНОСТ, НАУЧНА АКТИВНОСТ И НАУЧНИ ПРИНОСИ

Доц. Петкана Ангелова Христова, дм участва в конкурса за академична длъжност „професор” с 270 научни продукта (публикации и участия в научни форуми), от които на 37 е самостоятелен или първи автор, на 63 – втори автор и на останалите е трети и следващ автор.

1. НАУЧНА ДЕЙНОСТ

Разпределението на представените 134 публикации е: на 15 - самостоятелен или първи автор, на 27 – втори автор и на останалите е трети и следващ автор. От всички публикации 29 са в чуждестранни списания с 43,446 импакт фактор; 98 в национални научни списания и издания (в т.ч. 28 публикации в рецензирани научни сборници и сборници с доклади от научни прояви, разписани в пълен текст, с книгопис и резюме на английски език), 2 монографии и 5 учебници.

Отбелязани и документирани от ЦМБ на МУ София и МУ - Плевен са общо 175 цитирания: 64 цитирания от български автори и 111 цитирания в чужбина с 39,904 импакт фактор.

Това разпределение по брой в съответния обем научна продукция говори за системна и целенасочена научна дейност на доц. Христова и отговаря на количествените критерии на МУ-Плевен за заемане на академичната длъжност „професор” в професионално направление „Обществено здраве”.

2. НАУЧНА АКТИВНОСТ

Научната активност на доц. Христова обединява 136 доклади и постери на научни форуми (от тях 22 са представени на научни форуми в чужбина), от които на 20 е самостоятелен или първи автор; на 36 е втори автор и на останалите е трети и следващ автор.

Доц. Христова има участие в 12 проекта - ръководи и участва в 10 научно-изследователски проекти (на 6 е водещ изследовател и методичен ръководител) с голямо практическо значение за медицината и общественото здраве, финансирани от МУ-Плевен, както следва: № 5/2001 г. - КОЛИЧЕСТВЕНА КОМПЮ-ТЪРНА МОРФОМЕТРИЯ /IMAGE ANALYSIS/ НА МОРФОЛОГИЧНИ И ПРОЛИФЕРАТИВНИ МАРКЕРИ ПРИ ПРЕМАЛИГНЕНИ И МАЛИГНЕНИ ЛЕЗИИ НА ПРОСТАТАТА И ЕНДОМЕТРИУМ: ДИАГНОСТИЧНО И ПРЕДИКТИВНО ЗНАЧЕНИЕ, 01.09.2001 до 01.09.2003 г. – член на

екип; № 8/2002 г.-КОМПЮТЪРНА МОРФО-МЕТРИЯ /IMAGE ANALYSIS/ НА МОРФОЛОГИЧНИ И ПРОЛИФЕРАТИВНИ МАРКЕРИ ПРИ ПРОЛИФЕРАТИВНА ИНФЛАМАТОРНА АТРОФИЯ, ПРОСТАТНА ИНТРАЕПИТЕЛНА НЕОПЛАЗИЯ И КАРЦИНОМ НА ПРОСТАТНАТА ЖЛЕЗА: КЛИНИКО-ПАТОАНАТОМИЧНИ КОРЕЛАЦИИ, 01.06.2002 ДО 31.12.2002 г. – член на екип; № 17/2005 г.-НЕЖЕЛАНИ ЛЕКАР-СТВЕНИ РЕАКЦИИ, ВОДЕЩИ ДО ХОСПИТАЛИЗАЦИЯ ИЛИ ПРОЯВЕНИ В ХОДА НА БОЛНИЧНОТО ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ПАЦИЕНТИ В УМБАЛ-ПЛЕВЕН – член на екип; № 10/2007 г.-Проучване отговора към първична химиотерапия и динамика на някои биологични маркери при пациентки с рак на гърдата чрез сравняване на материали получени от шанцова биопсия преди и от резектата след първичната химиотерапия – Водещ изследовател; № 19/2007 г.-Проучване ролята на секреторните IgA-антитела при пациенти с хронична белодробна болест (ХОББ) – Водещ изследовател; № 4/2008 г.-Клинико-морфологична характеристика и проучване на фенотипа на негативните за HER2 и стероидни рецептори, т.н. тройно негативни тумори на гърдата – Водещ изследовател; № 8/2009 г.-Клинично, имунологично и неврофизиологично проучване на промените в метаболизма на екстрацелуларните матриксни протеини при пациенти с микро- и макроангиопатии на централната и периферна нервна система – член на екип; № 14/2009 г.- Проучване на колективния имунитет на населението при заболяването епидемичен паротит в област Плевен – Водещ изследовател; № 8/2009 г.-Имунологично проучване на промените в метаболизма на екстрацелуларните матриксни протеини при пациенти с диабетна полиневропатия и мозъчен инсулт – Водещ изследовател; № 12/2013 г.-Лабораторни маркери за диагностика на ранни бъбречни увруждания при пациенти с диабет тип I и тип II – Методичен ръководител и **2 международни проекта както следва:** Иновативно и съвременно образование в МУ-Плевен, Проект BG051PO001-4.3.04-0049, С финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансиран от Европейския социален фонд на Европейския съюз, 2013 г. – експерт и Студентски практики Проект BG051PO001-3.3.07-0002, С финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансиран от Европейския социален фонд на Европейския съюз, 2013 г. – наставник.

Доц Христова е член е на Съюза на учените в България, на Научно дружество по социална медицина и на EUPHA (Европейска асоциация по общественото здраве).

Тя е член на редколегията на сп. Journal of Biomedical and Clinical Research (JBCR) – от 2008г. до момента.

Доц. Христова активно участва в научното израстване на докторанти и млади научни работници от висшето училище. Тя е научен ръководител на 2 докторанти на самостоятелна подготовка в МУ-Плевен, един от които е защитил и един зачислен.

Доц. Христова е ръководител на модул в училището за докторанти и курс за млади научни работници от 2004 г. в МУ-Плевен. Тя е известна с всеотдайната подкрепа, която оказва за научното и професионално развитие на сътрудници от висшето училище.

Доц. Христова е уважаван член на научната общност в областта на Социалната медицина и организацията на здравеопазването и фармацията. Тя е участвала като член на научно жури в общо 7 процедури за заемане на академични длъжности (2 – професор и 2 – доцент) и процедури за защита на дисертационни трудове (1-за ОНС „доктор на науките” и 2 за ОНС „доктор”).

3. НАУЧНИ ПРИНОСИ

От научната дейност в посочените публикации /монографии, статии и доклади/ се извеждат приноси, както с теоретичен, така и с приложен характер. Голяма част от колективните трудове, в които участва доц. Христова са с комплексен характер и значителната трудоемкост на проучванията води до необходимостта от по-големи научни колективи.

Тематично научните трудове на доц. Христова се отнасят до актуални проблеми на социално медицинското познание и практика и могат да бъдат разгледани в следните научни направления:

3.1. Популационно здраве на населението у нас

С научно-приложен принос са проучванията на смъртността в активна възраст (40-59 г.) на населението в Плевенски окръг за 10-годишен период на наблюдение; възпроизводството на населението; Моделиране на процеса на доживяване на децата до 1-годишна възраст, които доказват, че вероятността за умирање след 1-ия месец в селата е два пъти по-голяма от тази в градовете. Направените изводи и препоръки имат определена научно-приложна стойност, тъй като разкриват статуса и тенденциите, с които се изменя детската смъртност и насочват компетентните институции за провеждане на мерки за нейното ограничаване. Установените социално-икономическите неравенства в смъртността на населението от 20 до 69 годишна възраст в България през 2001 г., може да се оцени като новост за нашата страна (№№ II – 11, 15; III – 49, 100, 107, 130).

С научно-приложен принос са проучванията на заболяемостта с временна нетрудоспособност (ЗВН) - честота и структура на случаите и дните по причини, възраст, продължителност на трудовия стаж; съотношение между общата заболяемост и ЗВН; влиянието на тази заболяемост върху здравето на проучените трудови колективи, респективно върху индекса на тяхното здраве (№№ III – 54, 58, 59, 60, 64, 77, 129).

Със сериозен научно-приложен принос са нормативите за физическо развитие на новородените деца - за ръст, тегло, обиколка на главата, обиколка на гърдите, обиколка на седалището на новородените деца в България в зависимост от пола. Това е комплексно проучване в 13 окръга в страната, с широко практическо приложение на изработените нормативи за физическо развитие на децата и до днес (№№ III – 44, 45, 50, 60, 64, 77, 129).

Представените анализи в раздела са рутинни и представят много полезна информация за - тенденциите в здравно-демографското състояние на населението в регионален и национален мащаб и посочват възможностите за оптимизиране на проучваните показатели. Използвани са съвременни статистически и икономически подходи за анализ, позволяващи извършване на сравнения с други аналогични проучвания у нас и в чужбина, което е лично дело на г-жа Христова и е сериозен изследователски актив на кандидатката.

3.2. Клинико-епидемиологични изследвания на хронични неинфекциозни заболявания при пациенти с:

Неврологични, кардиологични и метаболитни заболявания - възрастни и деца. Съвместно с невролози, кардиолози, педиатри и биолози за първи път се установява наличието на разградни продукти на еластина в ликвора на болни с исхемичен мозъчен инсулт в остра фаза, както и наличието на прогностични корелации на EDP с демографските показатели. Изследването на анти-AGEs антителата могат да се използват при диагностицирането и прогнозирането на тежестта на късните усложнения; за първи път се установява прогностичното значение на ензимната активност и промените в имунологичните показатели на еластиновата и колагеновата обмяна като маркери за патологичния процес при

хипертоници, при здрави, но фамилно обременени със ССЗ лица, при диабетици с усложнения в таргетните органи; за пръв път у нас с цел ранна профилактика на хипертоничната болест и атеросклерозата са проведени проучвания при деца от 7 до 15 годишна възраст, фамилно обременени със сърдечно-съдови и мозъчно-съдови заболявания; проучвана е зависимостта между стойностите на артериалното налягане и основните антропометрични показатели, липиди, хранене и други рискови фактори. Изучени са сърдечно-съдовите усложнения при пациенти с диабет и метаболитни нарушения в резултат на комплексните ефекти на множество рискови фактори (№№ II – 4, 5, 6, 7, 13; III – 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 33, 34, 35, - 36, 37, 38, 39, 41, 46, 48, 49, 52, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 81, 83, 84, 96, 99, 103, 114).

Злокачествени новообразувания. Интерес представляват проучванията проведени върху злокачествените новообразувания, които установяват, че темпът на нарастване на умираемостта изпреварва темпът на заболяванията от рак на млечната жлеза; половината от умрелите жени от РМЖ са в активна творческа възраст и от тях половината умират до третата година от заболяването; една трета от жените в първи стадий на заболяването преживяват над 25 години, а две трети в зависимост от възрастта си достигат средната продължителност на живот на жените в страната, т.е. преживяемостта зависи от ранното откриване на заболяването, което е само при 7,3% от жените с РМЖ; видът на лечението (хирургичното лечение оказва положително влияние върху преживяемостта само при жените във втори стадий при всички възрастови групи), хистологичната диагноза и лъчелечението (оказват влияние само при жените във втори стадий над 50-годишна възраст) оказват положително влияние върху преживяемостта. Установено е, че лечението с Тамоксифен при профилактика на жени с повишен риск за РМЖ води до ендометриални аденокарциноми, които се откриват в ранен клиничен стадий и имат добра прогноза. Това са важни изводи за науката с определен практически принос (№№ II – 14; III – 62, 63, 73, 85, 87, 88, 90, 91, 111, 112).

Акушерство и гинекология - съвместно с акушер-гинеколози са проучвани факторите за избор на определено акушерско поведение и рискове за плода при едър плод, недоносеност, наличие на миома и др. Проведени са задълбочени епидемиологични анализи и е приложен психо-соматичен подход при жени с хронична тазова болка, като са предложени практически подходи за диагностика и критерии за диференциране на болката при пациентки с ендометриоза и в съчетание на ендометриоза с тазово-конгестивен синдром. Разработени са практически препоръки за подходящо терапевтично поведение. Подробно са проучени рисковете за раждане на недоносени деца, като е доказана водещата роля на редовното антенатално наблюдение в снижаването на честотата на недоносеността (№№ III – 42, 44, 56, 61, 64, 66, 76, 77, 125, 126).

Дерматологични и инфекциозни заболявания – в проведените описателни епидемиологични проучвания на хронично-рецидивиращи дерматози и други кожни заболявания, като са представени моделите на разпространение и са определени групите с повишен риск. Проведено е ретроспективно проучване на епидемичния процес на заболяването епидемичен паротит и е направена клинична характеристика на серологично доказани остри вирусни хепатити (№№ II – 9; III - 31, 32, 72, 86, 92).

Характерно за публикациите в този раздел е, че те са насочени към явления с многофакторна обусловеност, които пораждат проблеми с интердисциплинарен характер. Отличават се с прецизен анализ за влиянието на основните рискови фактори от биологично, социално и клинично естество в тяхното единство и взаимодействие. Достигната е завидна широта и дълбочина при търсенето на ранни маркери и разкриването на редица закономерности, свързани с развитието на съдовите увреждания и вероятната им асоциация с промени в еластиновата, колагеновата обмяна и с повишените нива на антителата срещу

късните продукти на неензимното гликиране. Тъй като тези изводи са резултат от задълбочени функционално-диагностични и клинично-лабораторни изследвания на клиницисти, приносът на г-жа Христова в тези съвместни разработки е в подбора на подходящ изследователски дизайн на проучванията, биостатистическа обработка на материала и валидизиране на резултатите. Не без значение са и личните качества на кандидатката за успешна колаборация с клиницистите и научните работници от експерименталните катедри за работа в екип при извършване на клинично-епидемиологични изследвания.

3.3. Изследователска дейност в областта на управлението, ефективността и развитието на болничната помощ, лекарствената безопасност и фармакоикономика. Съществен принос имат установените потребности от болнично лечение - предявени и удовлетворени; средната продължителност на лечението; динамиката на използваемостта на легловия фонд (седмична, сезонна, годишна); разходи за лечение (медикаментозни и общи); степен на подготвеност с параклинични изследвания за приемане в клиниките на основните медицински специалности (вътрешни болести, акушерство и гинекология, хирургия и детски болести). Интерес представлява проучването за установяване на потоците на пациентите според здравното им състояние и мнението им за оказаната медицинска помощ. Резултатите от изследванията показват констатации, които звучат доста съвременно: сложна процедура при приемането, забавяне на назначаването на изследвания, пропуски по отношение на битовите условия и здравното обслужване и т.н. (№№ I – 1, 2, 3; II – 16; III – 20, 53, 55, 57, 109, 124).

Интерес представляват проспективните фармакоепидемиологични проучвания на нежелани лекарствени реакции (НЛР), водещи до хоспитализация или проявени в хода на болнично лечение, които доказват, че може да бъдат избегнати чрез съобразяване на терапията с рисковите фактори от страна на пациента и ограничаване на полипрагмазията; проучванията върху антибиотичната резистентност (АБР) при инфекции на долните дихателни пътища установяват свръхупотреба на антибиотици при $\frac{3}{4}$ от пациентите с остър бронхит и остри респираторни инфекции, което ненужно оскъпява лечението и е непосредствена причина за развитието на АБР; проведенният фармакоикономически анализ при амбулаторни и хоспитализирани пациенти с инфекции на долните дихателни пътища, придобити в обществото доказват, че разходите за антибиотично лечение са от 12 до 19 пъти и съответно общите разходи от 38 до 50 пъти по-високи при резистентните хоспитализирани пациенти в сравнение с амбулаторното лечение на същите диагнози. Това са важни изводи с определен практически принос (№№ II – 8; III – 40, 95, 97, 120, 121, 124, 127).

3.4. Изследвания на профилактиката на социално-значимите неинфекциозни заболявания в доболничната помощ. Задълбочено са изследвани са динамиката, факторите и организацията на профилактичните дейности от общопрактикуващите лекари и обхватът със скринингови изследвания в рамките на националните профилактични програми. Установена е трайна тенденция, както на национално, така и на регионално ниво, за нисък обхват със задължителни профилактични прегледи на населението на възраст над 18 год. Като причини за това се идентифицират недостатъчната информираност на пациентите и предлагането на ограничен обем от дейности, които не мотивират лицата да участват в тях. Установява се незадоволителен обхват и неизвършване на основни дейности от страна на личните лекари и лекарите специалисти от извънболничната помощ за идентифициране и активно наблюдение на видимо здрави лица с повишен риск за развитие на основни социално-значими заболявания. Обосновани са препоръки към НЗОК за разработване и

предлагане на ясни правила за работа по програмата „Рискови групи”, отделяне на достатъчно средства за активно проследяване и консултации на лицата с повишен риск, и мерки за подобряване на мотивацията на общопрактикуващите лекари и на изпълнителите на специализирана извънболнична помощ по профилактика на социално-значимите неинфекциозни заболявания. Проучвани са различни аспекти на информираността за значението на различните фактори на здравето, здравословния начин на живот и здравното поведение сред различни групи от населението. Установена е необходимостта от нови по-ефективни форми на здравно-възпитателна дейност с преобладаване на емоционалното въздействие върху личността, спомагащи за усвояване и придобиване не само на нова информация, но и за формиране на адекватно здравно поведение като значително се разшири работата сред младите възрастови контингенти (№№ II – 18, 19; III – 43, 79, 102, 104, 105, 106 115, 125, 126).

3.5. Актуални социологически проблеми на медицинското образование и здравеопазването. Изследвани са предимно студенти медици по въпросите на професионалния избор и факторите, които го обуславят, взаимоотношенията в студентските колективи, характеристиките на учебния процес, бюджета на времето и учебната им натовареност, организацията и управлението на учебния процес. За първи път в страната са проведени проучвания на най-новите теории в обучението и приложението на интегрирана учебна програма с проблемно-базирано обучение, довела до по-високи постижения на студентите, подобряване на практическите им умения и теоретичните им знания, обективизиране на оценяването на студентите и не на последно място новата роля на преподавателите. Проученото мнение и отношение на студентите, преподавателите и експертите относно многобройните характеристики на учебния процес, както и изследвания на вниманието и бюджета на времето на студентите от иновационното проблемно-базирано и традиционното обучение еднозначно доказват подобряване качеството и ефективността на процеса на обучение с приложената интегрирана учебна програма. Това са съвременни въпроси, очертаващи нагласите на бъдещите лекари към повдигнатите проблеми, подпомагащи не само комплексната оценка на учебния процес, но имат практическо приложение, за адаптиране на учебните програми към проблемите на студентите. Оценени са уменията на студенти-медици V курс, формирани в процеса на проблемно-базирано обучение по клинична фармакология, съобразено с утвърдената концепция на СЗО за избор и назначаване на Р-лекарство. Изборът на ефикасна, сигурна, удачна и финансово съобразна лекарствена терапия и комуникативните умения на студентите са оценявани чрез тест, базиран на писмен клиничен случай от преподавател в ролята на симулиран пациент. Проучванията показват силните и слабите страни в преподаването и обучението и са база за оптимизиране на адекватността и валидността на използваните клинични случаи (№№ II – 12, 17; III – 47, 51, 78, 80, 82, 89, 93, 94, 98, 101, 108, 110, 113, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 126, 130, 131, 132, 133, 134).

3.6. Хабилитационен труд „Методология на научноизследователската работа и биостатистика в медицината и здравеопазването. На богатия научно-изследователски и академичен опит се базира и написването на хабилитационния труд, целта на който е да се обхванат възможно най-подробно съдържателните аспекти на изследователския процес, в медицината и здравеопазването заедно с биостатистическите методи. Представена е в теоретичен и практически аспект техниката и технологията на научната работа от възникването на изследователската идея, развитието ѝ, провеждане на проучване, описване и дискутиране на резултатите, извеждане на изводи, заключение с насоки за следващи проучвания,

препоръки за приложение на резултатите в теорията и практиката. Представени са в компактна достъпна форма етапите на изследователския процес както на теоретично и методологическо равнище, така и в операционно-процедурен план на практическо равнище. Отделено е внимание на съдържателните аспекти на изследователския процес стъпка по стъпка - от планиране и провеждане на проучването до статистическите методи за анализ на резултатите и изводите без прекалено много математически формули като се обръща специално внимание на понятията „статистическа значимост“ и „съдържателна значимост“, от гледна точка на научния проблем което е много важно за успешното прилагане на всички експериментални и статистически техники.

Главите и темите в хабилитационния труд са подредени в съответствие с теоретичните и практическите въпроси, в логическа последователност свързани със същността на науката и понятийния й апарат, процедурите за определяне, измерване и регистриране на променливите величини към техниките на описателната статистика и методите за статистически извод. Тази логика е много подходяща и дава възможност на читателите да поддържат изострена чувствителност към съдържателните аспекти на научното изследване и да не гледат на статистическите процедури като панацея за решаване на всички задачи, които са си поставили. Написана и структурирана като книга (344 стр.) „Методология на научноизследователската работа и биостатистика в медицината и здравеопазването“ отразява дългогодишният и на практика пионерен опит на доц. Христова в научноизследователската работа в медицината и здравеопазването.

Оценка на научната дейност и научната активност на кандидата

Целият професионален път и научна продукция на доц. Христова показват едно непрекъснато израстване като професионалист и научен работник. Една по-обобщена характеристика на научните изследвания на кандидатката се свеждат до следното:

1. Доц. П. Христова е участвала в многобройни изследователски екипи, избрали за обект на научно търсене и анализ разнообразни области в медицината и здравеопазването и за това голяма част от разработките предоставят ценна информация за нуждите както на клиничната медицина, така и на здравеопазването.

2. Постановките и методиките на проучванията са адекватни на поставените цели и задачи, а използваните статистически методи съответстват на вида на извършваните проучвания.

3. Една част от резултатите на проучванията потвърждават и обогатяват резултатите на изследвания от чужди автори, но друга част са новост за българската наука - за първи път се установява наличието на разградни продукти на еластина в ликвора на болни с исхемичен мозъчен инсулт в остра фаза, както и наличието на прогностични корелации на EDP с демографските показатели; изследването на анти-AGEs антителата могат да се използват при диагностицирането и прогнозирането на тежестта на късните усложнения; за първи път се установява прогностичното значение на ензимната активност и промените в имунологичните показатели на еластиновата и колагеновата обмяна като маркери за патологичния процес при хипертоници, при здрави, но фамилно обременени със ССЗ лица, при диабетици с усложнения в таргетните органи; също така незначително повишените нива на циркулиращите еластинови пептиди при диабетици без изяви съдови усложнения биха могли да служат като маркер за започнали съдови промени.

4. Новост у нас е изучаването на социално-икономическите неравенства в смъртността на населението във възрастовия диапазон 20-69 г.

5. Един важен отличителен белег на резултатите от научните изследвания на доц. Христова е техният научно-приложен характер. Те са основание за нормативни и препоръчителни документи на Министерство на здравеопазването. Приложен характер имат и статистическите методи в обучението. Те са свързани със съвременни програмни пакети за компютърна обработка.

6. Оценявам като много полезен и навременен хабилитационният труд на доц. Петкана Христова, предназначен за научни работници в медицината и здравеопазването. В нашата страна липсва завършен комплексен труд, посветен на научноизследователската работа и биостатистическите методи в медицината и здравеопазването. Предоставяйки своята книга на широката медицинска общественост, доц. Петкана Христова обогатява литературата на български език с научно-теоретични и практически познания по тези важни въпроси, които представя аналитично, прави конкретни препоръки и споделя полезна практическа информация от богатия си опит.

Приемам напълно представената авторска справка на приносите на научните трудове и публикации.

Критични бележки:

Нямам критични бележки по научната дейност и научната активност на доц. Христова. Може да се подчертае големият диапазон на научните интереси на кандидатката – свързани с различните екипи, в които е привлечена като специалист по методология на изследователската работа и статистическа обработка на данните за валидизиране на резултатите. Това е обогатило до известна степен интересите ѝ и съответно задълбочаването ѝ в сравнително голям брой научни области на социалната медицина и здравния мениджмънт. Смятам, че би било загуба ако хабилитационният труд „Методология на научно-изследователската работа и биостатистика в медицината и здравеопазването” не бъде издаден в по-голям тираж за ползване от медицинската научна общност.

III. УЧЕБНО-ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Доц. Петкана Ангелова Христова, дм има дългогодишен преподавателски стаж. В последните три години тя реализира учебна натовареност от общо 2810,5 еквивалентни уч.ч. или средногодишно 936 екв. ч., което надхвърля многократно нормативната заетост за академичната длъжност „професор”. Тя провежда пълен лекционен курс по Медицинска статистика, Методология на научноизследователската работа (МНИР) и МНИР и биостатистика пред студенти от всички специалности на МУ-Плевен. Разработила е самостоятелно значителен брой учебни програми (12), дидактически тестове и други учебни материали по преподаваните дисциплини.

За учебната дейност положителна оценка заслужава ръководството за практически упражнения (провеждани с компютър) за студенти медици и млади научни работници по медицинска статистика като съдържание и възможности за практическо приложение с множество примери и тестове. Доц. Христова е автор на учебник по Методология на изследователската работа, съавтор в 2 учебника по Медицинска статистика, които се ползват от студенти, специализанти и докторанти. Тя е научен ръководител на дипломанти от специалностите „Обществено здраве и здравен мениджмънт” и „Управление на здравните грижи”. Била е рецензент на множество дипломни разработки в две магистърски програми.

Кандидатката Петкана Христова участва в прилагането на образователен проект „Иновативно и съвременно образование в МУ – Плевен” по ОПРЧР. Тя участва като експерт в изпълнението му с разработването на учебни материали по две дисциплини за магистърската програма по Обществено здраве и здравен мениджмънт.

Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

Доц. Петкана Христова е изграден преподавател, с богат опит и принос в обучението на студенти, специализанти и докторанти. Тя е уважаван експерт по проблемите на качеството на висшето образование. Работи по европейски образователни проекти. Доц. Христова отговаря с количествените и качествени показатели на своята педагогическа дейност на критериите за заемане на академичната длъжност „професор”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доц. Петкана Ангелова Христова е единствен кандидат в конкурса за професор по научната специалност 03.01.53 "Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията" за нуждите на сектор „Медицинска статистика” в катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” на ФОЗ при МУ – Плевен. Трудове ѝ съдържат определени научни приноси – методологични, теоретични и приложни за общественото здраве, социално-медицинската наука и практика. Въз основа на нейния досегашен професионален път като утвърден, ерудиран преподавател с достатъчна учебна натовареност и съобразявайки се с изискванията на ЗРАСБ и Правилника за развитие на академичния състав в МУ - Плевен за научно звание „Професор” с убеденост давам своята положителна оценка и препоръчвам на членовете на Почитаемото жури доц. Петкана Ангелова Христова да получи положителна комплексна оценка за цялостната научна, учебно-преподавателска и теоретико-методична дейност като ѝ се присъди академичната длъжност „Професор” по специалността 03.01.53 „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”.

28.07.2014 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Проф. д-р Ц.Воденичаров, дмн,

.....

Декан на ФОЗ, МУ СОФИЯ

Национален консултант